

Ужа и шира околина Бање Луке била је насељена још у предримско доба. Приликом изградње моста на Црквени (1895), пронађен је жртвеник који је указивао на близину Јупитеровог храма. Резултати даљњих истраживања довели су до чињенице да је на данашњем градском подручју постојало римско насеље са логором (*castra*), на мјесту гдје се и данас налази тврђава Кастел. Ту су, као и на подручју Лауша и Побрђа, пронађени остаци римских грађевина и новац.

Турски период

Године 1463. Турци су, након око 150 година освајања БиХ, учврстили власт. Те године, у оквиру Јајачке бановине, Бања Лука је добила статус граничног крајишта. На територији Босне најприје је основан босански санџак, затим зворнички, а са освајањима и остали, који су године 1580. окупљени под Босански ејалет (беглербеглук) са сједиштем у Бањој Луци.

Турски период имао је снажан утицај на наш град. Специфичност

преузима тврђава у Доњем Шехеру, којег је наново изградио Ферхадпаша Соколовић, док се Горњи Шехер полако напушта.

У току XVI вијека значајно се развила трговина између Босне и градова у Италији, те је Бања Лука добила на значају захваљујући транзитном положају између Панонског басена и Јадранског мора. Била је чувена по својим занатлијама и по високо развијеној трговини.

За вријеме Турака, Бања Лука се простирала од Новоселије до Бојићанхана и састојала се из три дијела:

1. Горњи Шехер (најстарији дио; језгро из којег се развило насеље)
2. Доњи Шехер (новији дио који се развијао од XVI вијека)
3. Новоселија (јужни и најмлађи дио града, развијао се од XVII вијека).

Пред крај турске владавине, постала је сједиште санџака који је окупљао пет каза (котара): Бању Луку, Градишку, Дервенту, Тешањ и Жепче.

Аустријски период

Овај период, који је трајао око четири деценије, оставио је дубоке трагове на територијалном ширењу града, као и на његовом усмјеравању ка европској традицији. Центар града помјерио се ка сјеверу, од Ферхадје и Кастела, ка новоизграђеном пословном дијелу, са средиштем у Господској улици.

БАЊА ЛУКА У РАСПОНУ ВИЈЕКОВА

Од те године ушао је у састав Босне, а 1494. први пут се спомиње под именом Бања Лука, као град у тадашњој Јајачкој бановини.

Ископавања у Кастелу одвела су нас још и даље. Откривени су чак и трагови праисторије, а након њих трагови римског периода, те остаци ранословенског насеља, као и трагови касног средњег вијека и турског периода. Уз римски логор *Castra*, који је морао имати стратегијско значење, развило се цивилно насеље (*canabae*), које је било неопходно за снабдијевање војске храном, занатским производима и разним услугама.

Средњи вијек

Познато је да је у средњем вијеку, на територији данашњег града, постојао град-утврђење (*castrum*) са предграђем (*subcastrum*), који је био средиште Врбаске жупе, под именом Врбаски град. Он се први пут помиње 1295. као посјед бана Радислава, и све до 1385. године припадао је држави Хрвата. Од те године ушао је у састав Босне, а 1494. први пут се спомиње под именом Бања Лука, као град у тадашњој Јајачкој бановини.

Име Бања Лука води поријекло од топонима Банова Лука. Наиме, у старијем српском говору ријеч бањ, бања имале су исто значење попут данашњих ријечи банов и банова.

турских градова захватила је и Бању Луку, која је у то вријеме постала *развучен* град, јер се простирала *полдрук сахат хода*, како биљеже посјетиоци.

Посебним ферманом *Муафнама*, становништво тадашње касабе Бање Луке, због близине *Серхату* (Крајини), било је ослобођено пореза и других издатака.

У турским писаним изворима, Бања Лука се помиње као Ески Бања Лука (Стара Бања Лука), са наглашеном разликом између Горњег и Доњег Шехера. Од 1688. примат

